

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

DISCIPLINA DE EXAMEN: GEOGRAFIE

A. NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă se adresează profesorilor care susțin examenul național de definitivare în învățământul preuniversitar la disciplina *Geografie*. Conținutul și structura programei sunt elaborate în așa fel încât să răspundă schimbărilor impuse de abordarea curriculară sistemică în realizarea procesului educațional. Activitatea profesorului de geografie se concentrează pe formarea și dezvoltarea la elevi a unor competențe generale și specifice, corelate cu cele opt competențe cheie europene și pe formarea unui comportament civic și a deprinderilor de a învăța pe tot parcursul vieții.

COMPETENȚE GENERALE

Competențe generale pentru funcția de cadru didactic definitiv:

1. cunoașterea conținuturilor științifice ale temelor cuprinse în programa de specialitate și de didactica specialității;
2. demonstrarea formării competențelor didactice specifice disciplinei;
3. structurarea conținuturilor programei de definitivare în învățământ și transferarea lor în variate situații de predare-învățare;
4. demonstrarea abilităților de comunicare, empatice și de cooperare necesare realizării actului educațional;
5. autoevaluarea competențelor manageriale în funcție de aplicarea reală/concretă a informațiilor de specialitate și de didactica specialității.

COMPETENȚE SPECIFICE

Programa vizează, pe lângă conținuturile științifice și de metodică a disciplinei, anumite competențe specifice profesorului de geografie, pe care acesta trebuie să și le dezvolte și probeze pe parcursul desfășurării activității didactice. Aceste competențe specifice sunt:

1. cunoașterea și utilizarea principalelor documente școlare reglatoare: planuri-cadru, programe școlare, programe pentru examene naționale;
2. realizarea unei instruiți moderne și eficiente prin însușirea conținuturilor și aplicarea strategiilor didactice, cu adecvarea acestora la conținuturi și la particularitățile de vârstă ale elevilor;
3. capacitatea de proiectare și de realizare a unui demers didactic intra- și interdisciplinar, precum și a evaluării competențelor dobândite de elevi;
4. raportarea conținuturilor științifice la competențele prevăzute în curriculumul școlar;
5. aplicarea informațiilor de specialitate și de didactica specialității în activitatea de predare – învățare – evaluare la disciplina geografie;
6. analizarea corectă, completă, sistematică a unor procese și fenomene geografice, respectând anumite cerințe specifice disciplinei și didacticii geografiei;
7. actualizarea informațiilor și integrarea lor în activitatea didactică;
8. crearea unui climat educativ interactiv, de cooperare, stimulat, cu scopul creșterii eficienței rezultatelor activităților didactice.

TEMATICA DE SPECIALITATE – GEOGRAFIE

I. GEOGRAFIE GENERALĂ

A. GEOGRAFIA FIZICĂ ȘI MEDIUL ÎNCONJURĂTOR

1. Noțiuni de geografie matematică.

Unitatea materiei în Univers. Sistemul solar. Mișcările Pământului. Elemente ale reprezentărilor cartografice ale Pământului. Rețeaua cartografică: meridiane și paralele; latitudinea și longitudinea; scara grafică și scara numerică. Harta. Treceri de scară.

2. Meteorologie și climatologie.

Atmosfera: compoziție și structură. Energia proceselor din atmosferă: fluxurile de energie și bilanțul radiativ. Masele de aer. Fronturile atmosferice. Ciclonii și anticiclonii. Factorii genetici ai climei: radiativi, dinamici, fizico-geografici, antropici. Temperatura, precipitațiile, vântul: caracteristici și repartiție. Tipurile de climă.

3. Hidrologie. Hidrosfera.

Oceanele și mările: proprietăți fizice și chimice, dinamica apelor (valuri, marea, curenți), influența oceanelor asupra mediului continental. Râurile și fluviile: elementele caracteristice ale bazinului și ale rețelei hidrografice. Regimul scurgerii. Marile sisteme fluviale ale globului: Amazon, Mississippi, Nil, Congo, Chang Jiang (Yang Tze), Gange-Brahmaputra, Volga, Dunăre, Rhin. Tipurile genetice de lacuri și repartiția lor geografică.

4. Geomorfologie.

Relieful major al Terrei: continente și bazine oceanice.

Procese geomorfologice: fizico-chimice (dezagregare, alterare), gravitaționale (tasare, sufoziune, solifluxiune, alunecări de teren, prăbușiri), fluvio-torențiale, nivale, marine, eoliene.

Versanții: clasificare; tipuri de evoluție: glacis, pediment, pediplenă, peneplenă.

Relieful creat de apele curgătoare: valea și elemente componente, meandre, piemonturi.

Relieful petrografic: pe calcare, argile, nisipuri, loess, gresii și conglomerate, granite.

Relieful structural: tabular, monoclinal, cutat, în blocuri (făliat).

Relieful vulcanic: de explozie, de acumulare, de eroziune (în formele vulcanice).

Relieful climatic: relieful deșerturilor, relieful glaciatic (montan și de calotă), relieful periglaciatic.

Relieful litoral: procese, forme, evoluția țărmurilor, tipuri de țărm.

5. Biogeografie

Factorii naturali și rolul lor în distribuția latitudinală și altitudinală a organismelor vii. Arealul biogeografic. Regionarea biogeografică. Principalele sisteme biogeografice ale Terrei.

6. Geografia solurilor

Părțile componente și proprietățile solului. Factorii formării și răspândirea geografică a solurilor pe glob. Utilizarea și protecția solurilor.

7. Geografia mediului

Factorii geoeologici. Analiza factorilor geoeologici și influența lor asupra omului și societății omenești. Tipuri de mediu și distribuția lor latitudinală (medii naturale, medii antropizate). Surse de poluare și categorii de poluanți (poluare fizică, poluare chimică, poluare biologică). Măsuri de combatere a efectelor poluării. Rezervații ale biosferei, parcuri naționale, rezervații naturale, monumente ale naturii.

B. GEOGRAFIA UMANĂ

1. Geografia populației și așezărilor umane.

Evoluția numerică a populației; tipuri de evoluție demografică; diferențieri teritoriale. Mișcarea naturală: variația teritorială a principalelor componente. Mobilitatea teritorială a populației. Tipuri de migrații, cauzele și efectele lor. Structuri demografice (pe sexe, pe grupe de vârste, medii, religii, etnii, socio-economică etc.). Răspândirea populației pe Glob. Factorii care condiționează distribuția spațială și densitatea populației. Regiuni și forme de concentrare a populației urbane și rurale. Particularități ale repartiției populației urbane și rurale. Clasificarea orașelor. Explozia urbană, metropolele, megalopolisurile.

2. Geografie politică și geopolitică.

Evoluția hărții politice a lumii. Elemente de geografie politică și geopolitică. Rolul conflictelor în evoluția hărții politice a lumii.

3. Geografia economică

3.1 Geografia industriei.

Resursele energetice: petrolul, gazele naturale, cărbunii, minereurile radioactive, apele, energia solară, energia eoliană, energia geotermică. Minereuri feroase (de fier și mangan) și minereurile neferoase (cupru, bauxită, aur, argint): localizarea și valorificarea lor industrială. Resurse utilizate în industria chimică (sarea și sulfurile): localizare și valorificare. Industria energetică, siderurgia, metalurgia neferoasă, industria construcțiilor de mașini, chimică, lemnului, materialelor de construcții, ușoară și alimentară. Factori și forme de localizare a industriei. Marile concentrări industriale ale lumii.

3.2. Geografia agriculturii.

Factorii dezvoltării agriculturii pe Glob. Limitele spațiului agrar. Tipuri de peisaje agrare. Repartiția geografică a principalelor culturi agricole.

3.3 Geografia circulației, turismului și schimburilor economice internaționale. Transporturile feroviare, rutiere, fluviale, maritime, aeriene și speciale. Rutele maritime principale și marile porturi. Tipuri de turism. Regiuni și centre turistice importante pe Glob. Schimburi economice internaționale.

3.4. Conceptul de dezvoltare durabilă.

Probleme ale globalizării economiei. Principalele regiuni de concentrare teritorială a economiei.

3.5. Populația, resursele și economia în contextul mondializării.

Dimensiunile geografice ale procesului de mondializare.

II. GEOGRAFIA ROMÂNIEI

A. GEOGRAFIA FIZICĂ

1. Evoluția paleogeografică.

2. Relieful. Munți, podișuri, dealuri și câmpii: caractere generale. Relieful fluvial, suprafețe de nivelare, piemonturi, relieful glaciatic, relieful vulcanic, relieful petrografic, relieful structural, văi carpatice transversale. Procesele geomorfologice actuale diferențiate pe treptele majore de relief: munți, podișuri și dealuri, câmpii.

3. Clima. Factorii genetici ai climei. Principalele caracteristici climatice: temperatura; precipitațiile; vântul. Regionarea climatică a teritoriului României. Diferențieri climatice.

4. Hidrografia. Apele subterane. Configurația rețelei hidrografice și modul ei de organizare. Regimul scurgerii. Fluviul Dunărea. Tipuri genetice de lacuri și repartitia lor teritorială. Marea Neagră.

5. Biogeografia. Zonele și etajele de vegetație în România. Regionarea biogeografică a României. Protecția și conservarea biodiversității.

6. Solurile. Zonalitatea, intrazonalitatea și azonalitatea. Solurile din România: clase, tipuri și răspândirea lor.

7. Geografia mediului. Tipuri de medii în România. Protecția și conservarea biodiversității în România. Parcurile naționale. Parcuri naționale: Retezat, Rodna, Porțile de Fier. Rezervația biosferei Delta Dunării.

B. GEOGRAFIA UMANĂ

1. Populația. Vechimea și continuitatea populației în spațiul carpato-danubiano-pontic. Mișcarea naturală și migratorie a populației. Repartitia și densitatea populației. Structura populației.

2. Așezările omenești. Tipuri de sate după poziție, mărime, fizionomie (forma, structura și textura vetrei), funcții și gradul de dispersie. Vechimea și continuitatea vieții urbane. Răspândirea și tipologia orașelor. Probleme actuale privind dezvoltarea urbană.

3. Economia. Resurse energetice: petrolul, gazele naturale, cărbunii, hidroenergia, alte resurse de energie. Structura și răspândirea principalelor ramuri industriale. Structura și răspândirea teritorială a industriei. Transporturi și căi de comunicație. Fondul funciar și potențialul agricol. Potențialul turistic al României. Regiuni și centre turistice. Comerțul.

C. GEOGRAFIA REGIONALĂ A ROMÂNIEI

Caracterizarea complexă a unităților și subunităților geografice de ordinul I și II. Carpații și depresiunile intracarpatică, Depresiunea Colinară a Transilvaniei, Subcarpații (Subcarpații Moldovei, Subcarpații Curburii, Subcarpații Getici), Dealurile de Vest, Podișul Moldovei, Podișul Getic, Podișul Dobrogei, Podișul Mehedinți, Câmpia Română, Câmpia de Vest, Delta Dunării, Litoralul românesc al Mării Negre, Platforma continentală.

III. GEOGRAFIA CONTINENTELOR

1. Trăsături geografice ale continentelor (Europa, Asia, Africa, America de Nord și de Sud, Australia și Oceania).

2. Unități fizico-geografice: Câmpia Chinei de Est (Marea Câmpie Chineză), Câmpia Siberiei de Vest, Podișul Siberiei Centrale, Sistemul cordiliero-andin, Podișul Braziliei, Câmpia Amazonului, Munții Atlas, Podișul (Deșertul) Sahara, Sistemul Himalaya-Pamir, Podișul Tibet, Câmpia Est-Europeană, Alpii, Carpații.

3. Caracterizarea geografică a unor țări: Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Franța, Germania, Italia, Federația Rusă, China, Japonia, India, SUA, Canada, Brazilia, Australia, Republica Africa de Sud.

IV. LUCRĂRI PRACTICE

Citirea și interpretarea hărților la scări diferite. Cunoașterea orizontului local prin cercetarea pe teren – organizarea cercetării, echipamente și mijloace necesare. Reprezentarea grafică și cartografică a datelor statistice și a informațiilor geografice.

BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA ȘTIINȚIFICĂ

1. Academia Română, Institutul de Geografie, *Geografia României*, (tratat), Volumul IV, *Regiunile pericarpatică: Dealurile și Câmpia Banatului și Crișanei, Podișul Mehedinți, Subcarpații, Piemontul Getic, Podișul Moldovei*, Editura Academiei Române, București, 1992

2. Academia Română, Institutul de Geografie, *Geografia României*, (tratat), Volumul V, *Câmpia Română, Dunărea, Podișul Dobrogei, Litoralul românesc al Mării Negre, Platforma continentală*, Editura Academiei Române, București, 2005
3. Bălțeanu D., Șerban M., *Modificările globale ale mediului*, Editura Coresi, București, 2005
4. Boțan C. N., Cocean P., *Geografia Europei*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2013
5. Cocean P., *Geografia regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010
6. Ciulache S., *Meteorologie și climatologie*, Editura Universității București, 1985, 1988, 2002, 2004
7. Ene M., *Geomorfologie tectono-structurală*, Editura Universitară, București, 2012
8. Erdeli G. și colaboratorii, *Dicționar de geografie umană*, Editura Corint, București, 1999
9. Erdeli G., Braghină C., Frăsineanu D., *Geografia economică mondială*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2000
10. Erdeli G., Dumitrache Liliana, *Geografia populației mondiale*, Editura Universitară, București, 2009
11. Erdeli G., Cucu V., *România. Populație. Așezări umane. Economie*, Editura Transversal, Târgoviște, 2005
12. Gâștescu P., *Lacurile Terrei*, Editura CD Press, București, 2008
13. Gâștescu P., Brețcan P., *Hidrologie continentală și Oceanografie*, Editura Transversal, Târgoviște, 2009
14. Gâștescu P., *Fluviile Terrei*, Editura CD Press, București, 2010
15. Iașu C., Muntele I., *Geografia economică*, Editura Economică, București, 2002
16. Ielenicz M., Pătru Ileana, Ghincea Mioara, *Subcarpații României*, Editura Universitară, București, 2003
17. Ielenicz M., *Geomorfologie*, Editura Universitară, București, 2004, 2010
18. Ielenicz M., Pătru Ileana, *România. Geografie fizică*, Editura Universitară, București, 2005
19. Ielenicz M., Comănescu Laura, *România. Potențialul turistic*, Editura Universitară, București, 2006
20. Ielenicz M., Săndulache I., *România. Podișuri și dealuri*, Editura Universitară, București, 2008
21. Ielenicz M., Comănescu Laura, *Geografie fizică generală cu elemente de cosmologie*, Editura Universitară, București, 2009
22. Ilinca N., *Geografia umană. Populația și așezările*, Editura CD Press, București, 2008, 2009
23. Ilinca N., *Geografia așezărilor urbane*, Editura CD Press, București, 2011
24. Manea Gabriela, *Elemente de biogeografie*, Editura Universitară, București, 2008
25. Marin I., Marin M., *America de Nord: Canada, SUA, Mexic. Geografie fizică, umană și economică*, Editura Universității, București, 2003
26. Marin I., Marin M., *Europa. Geografie regională*, Editura Universitară, București, 2005
27. Măhăra, G., *Meteorologie*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2001
28. Mândruț, O., *România – Geografie regională*, Editura Universității de Vest “Vasile Goldiș” din Arad, 2015
29. Mândruț, O., *Geografie universală: continente, regiuni, țări*, Editura Corint Educațional, București, 2015
30. Nicolae, I., *Antropogeografie. O abordare diacronică*, Editura Universitară, București, 2011
31. Osaci-Costache Gabriela, *Topografie, Cartografie, Metodologie, Exemple rezolvate și 355 de aplicații*, Editura Universitară București, 2008
32. Neguț S., coord., *Geografie economică mondială*, Editura Meteor Press, București, 2004
33. Pișota I., Zaharia Liliana, *Hidrologia uscatului*, Ed. Universitatea București, DIDC, București, 2003
34. Posea Gr., *Geografia fizică a României* (vol. I, II), Editura Fundației „România de mâine”, București, 2003, 2004
35. Romanescu, Gh., *Geografia fizică de la A la Z*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009
36. Rusu E., *Geografia pădurilor*, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2013
37. Ungureanu, Al., Muntele, I., *Geografia populației*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2008
38. Vespremeanu E., *Geografia Mării Negre*, Editura Universitară, București, 2005
39. Universitatea din București, Institutul de Geografie, *Geografia României*, volumul I, *Geografia fizică*, (tratat), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983
40. Universitatea din București, Institutul de Geografie, *Geografia României*, volumul III, *Carpații românești și Depresiunea Transilvaniei*, (tratat), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987
41. Administrația Națională de Meteorologie, *Clima României*, Editura Academiei, București, 2008
42. **Sunt obligatorii conținuturile manualelor școlare pentru disciplina geografie, în vigoare în anul în care se susține examenul, cuprinse în Catalogul manualelor școlare valabile în învățământul preuniversitar www.edu.ro**

TEMATICA PENTRU DIDACTICA GEOGRAFIEI

1. Curriculum școlar

1.1. Curriculum-ul școlar, delimitări terminologice și conceptuale. Curriculum Național și Curriculum la Decizia Școlii. Terminologia specifică și elementele de conținut ale curriculum-ului școlar

1.2. Documente reglatoare: Planul-cadru, programele școlare. Elementele componente ale programelor școlare. Manualele școlare

1.3. Dimensiuni și finalități educaționale ale geografiei

2. Metode și mijloace de învățământ

2.1. Metode de învățământ utilizate în predarea-învățarea geografiei

2.1.1. Noțiunea de metodă de predare-învățare. Funcțiile și taxonomia metodelor de predare-învățare

2.1.2. Metodele de instruire centrate pe acțiunea profesorului (povestirea, descrierea și explicația)

2.1.3. Metodele de instruire centrate pe activitatea elevilor (conversația, demonstrația, observarea, problematizarea, modelarea, utilizarea hărții în activitatea didactică, experimentarea, proiectul)

2.1.4. Metodele de instruire bazate pe acțiune (exercițiul, algoritmizarea, activitățile practice)

2.1.5. Procedee și instrumente de lucru cu rol complementar în predarea-învățarea geografiei (munca cu manualul școlar, cartea, folosirea tablei și a caietului de notițe)

2.1.6. Utilizarea soft-ului AEL în predarea-învățarea geografiei

2.2. Mijloacele de învățământ utilizate în predarea-învățarea geografiei: funcții, clasificări și integrarea lor în actul didactic

2.3. Cabinetul de geografie; terenul geografic

3. Proiectarea și organizarea instruirii

3.1. Planificarea (proiectarea) anuală

3.2. Proiectarea unităților de învățare

3.3. Lecția de geografie. Succesiunea evenimentelor instruirii într-o lecție de geografie

3.4. Cercul de geografie

3.5. Activitățile didactice extrașcolare

4. Proiectarea activității de predare-învățare a geografiei în condițiile formării competențelor

4.1. Sistemul de competențe al geografiei:

Domeniile de competențe – cheie europene

Competențele generale

Competențele specifice

4.2. Raportul dintre competențe, conținuturi și activitățile de învățare

4.3. Organizarea instruirii în viziunea formării competențelor

5. Evaluarea rezultatelor învățării.

5.1. Evaluarea – componentă a procesului de învățământ

5.2. Funcțiile evaluării

5.3. Tipuri de evaluare

5.4. Metode și procedee în evaluarea continuă

5.5. Tipuri de rezultate ale învățării

5.6. Metode și tehnici de evaluare a achizițiilor și rezultatelor învățării

5.7. Proceduri și instrumente de evaluare complementară

5.8. Tipuri și instrumente de examinare

5.9. Concursuri școlare și examene

BIBLIOGRAFIA PENTRU DIDACTICA GEOGRAFIEI

1. Dulamă Maria Eliza, *Fundamente despre competențe-teorie și aplicații*, Editura Presa Universitară Clujana, Cluj- Napoca, 2010
2. Dulamă Maria Eliza, *Didactică axată pe competențe*, Editura Presa Universitară Clujana, Cluj- Napoca, 2011
3. Ilinca N., *Didactica geografiei pentru cadrele didactice din învățământul gimnazial și liceal*, Editura CD Press, București, 2015
4. Mândruț O., *Competențele în învățarea geografiei. Ghid metodologic*, Editura Corint, 2010
5. Mândruț O., Dan Steluța., *Didactica Geografiei. O abordare actuală*, Editura Corint Educațional, București, 2014
6. Mândruț O., Dan Steluța, *Geografie – curriculum școlar – ghid metodologic*, Editura Corint, București, 2015
7. Negreț – Dobridor I., *Didactica nova*, Editura Aramis, București, 2005
8. Oprea Crenguța-Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., Ediția a III-a, București, 2008
9. Stoica A. (coord.), *Evaluarea curentă și examenele. Ghid pentru profesori*, Editura Prognosis, București, 2001
10. Stoica A., *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*, Editura Humanitas Educațional, București, 2003
11. *** *Ghid de evaluare la geografie*, Editura Trithemus Media, București, 1999
12. *** **MECȘ (IȘ) Planurile-cadru și programele școlare pentru disciplina Geografie valabile în anul școlar în care se susține examenul**